

Utbildningsinspektion i Ljustadalens skola grundskola F–9, särskola 1–10

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Ljustadalens skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	120
Förskoleklass	35
Grundskola	381
Särskola	11

Ljustadalens skola omfattar verksamheter för cirka 430 elever från förskoleklass till årskurs 9. I skolan finns också fritidshemsverksamhet samt särskola och olika verksamheter med särskilda undervisningsgrupper. Särskolan och de särskilda undervisningsgrupperna har upptagningsområde från både distriktet Alnö/Johannedal samt hela kommunen.

Antalet pedagoger i skolan är cirka 75 som arbetar i sju olika arbetslag. De särskilda undervisningsgrupperna tillsammans med särskolans årskurs 4-9 bildar ett eget arbetslag.

Skolan kan beskrivas som tvåparallellig där varje klass i årskurs 1-6 har en klasslärare. I årskurserna 1-3 arbetar också fritidspersonal. I årskurserna 7-9 tillhör eleverna en handledningsgrupp där handledaren är mentor för cirka 10-12 elever. Två rektorer ansvarar för förskoleklass, årskurs 1-3 samt särskolan och de särskilda undervisningsgrupperna, respektive årskurs 4-9.

Skolan ligger i ett äldre brukssamhälle norr om Sundsvall. Upptagningsområdet består av blandad bebyggelse med stor in- och utflyttning. Till årskurs 7 kommer också elever från Gångvikens skola.

Ljustadalens skola består av två skolbyggnader från 70-talet. "Lillskolan" för årskurserna F-3 samt särskolans årskurs 1-3 och "Storskolan" för årskurserna 4-9 samt de särskilda undervisningsgrupperna och särskolans årskurser 4-9. "Storskolan" är byggd i suterräng med verksamheterna i flera olika plan. Lokalerna är nyrenoverade, klassrummen är stora och ljusa. Flera grupprum finns i nära anslutning. "Lillskolan" är en enplansbyggnad med långa korridorer och lokaler med fräsch inredning.

I skolans lokaler finns ett bibliotek som också är ett nytt kommundelsbibliotek. Skoldistriktstoktoret för området Alnö/Johannnedal samt fritidsgård med caféverksamhet finns också i byggnaden.

Utemiljön, som delvis är nygjord, är uppdelad i olika områden för de yngre och äldre eleverna. Runt "Lillskolan" finns lekplats och en fotbollsplan som delas med de äldre eleverna. De äldre eleverna har tillgång till en innergård med växthus och bänkar.

Flertalet av Ljustadalens elever börjar i kommunens gymnasieskolor, men allt fler elever väljer fristående gymnasieskolor.

Genomförandet av inspektionen i Ljustadalens skola

Skolverket sände den 30 april 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Ljustadalens skola har bestått av undervisningsrådet Lena Ålander och experten Ulrika Svedmark. Besök i Ljustadalens skola genomfördes den 5-7 oktober 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Ljustadalens skola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Ljustadalens skola genomfördes formella intervjuer med rektorer, lärare och annan personal. Inspektörerna genomförde även samtal med föräldrar och elever. Lektioner och verksamheter i förskoleklass och olika årskurser besöktes. Under besöket fördes också spontana samtal med andra vuxna och elever.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Ljustadalens skola har ett gammalt rykte som säger att skolan är stökig och bråkig. Trots att skolan utvecklats och enligt både föräldrar, elever och personal inte är förtjänt av det dåliga ryktet, lever det enligt uppgift kvar bland allmänheten i Sundsvall. Rektorerna och personalen är medvetna om att självbilden påverkas negativt och diskuterar hur stämpeln kan arbetas bort. Trivseln är god enligt både elever och personal. Stämningen i matsalen och korridorer är lugn och trivsam. Bland de yngre eleverna i "Storskolan" finns dock en viss osäkerhet och otrygghet. Under det senaste året har arbetsklimatet bland de äldre ele-

verna förbättrats enligt både elever, föräldrar och personal. Skolan har satsat på värdegrundarbete, elevhälsa och tydligare arbetsorganisation, vilket enligt rektorerna och personalen har börjat ge resultat. Trots detta ökade skadegörelsen i skolan för andra året i rad enligt skolans egen kvalitetsredovisning för år 2003.

Enligt både elever och lärare är stämningen i skolan är god, vilket inspektörerna instämmer i, men samtidigt har antalet anmälningar till mobbningsteamet ökat. Detta kan enligt personalen bero på att man reagerar tidigare och börjat ta tag i konflikter innan de utvecklats till mobbning. Enligt eleverna förekommer nästan ingen mobbning och de är väl medvetna om att mobbning inte får förekomma. Eleverna vet att det finns ett mobbningsteam i skolan. Däremot är inte alla medvetna om att det finns ett handlingsprogram.

Trivselregler finns och är accepterade bland föräldrar, elever och personal. Många äldre elever uppger dock att de inte har varit med och tagit fram reglerna, vilket medför att de inte upplever att de har inflytande över hur reglerna ser ut.

Tolerans och respekt för människors olikheter och olika villkor visar sig genom att eleverna från aspergerklasserna, de särskilda undervisningsgrupperna och särskolan är accepterade. Integreringen fungerar i förekommande fall bra. Enligt personalen förekommer ingen rasism i skolan och engagemanget och empatin för de asylelever som finns i skolan är stort.

Hur ofta man har och vad man gör på klassråd varierar stort inom skolan. Eleverna har också vitt skilda uppfattningar om vad de kan och vill ha inflytande över samt om det är viktigt att kunna påverka eller inte. Vid inspektionstillfället skulle höstens första elevråd hållas med hjälp av skolvärdinnan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Ljustadalens skola har nått goda resultat i arbetet med normer och värden. De flesta elever känner sig trygga och trivs i skolan. Elevernas insikt om och möjligheter till ett demokratiskt förhållningssätt bör dock förbättras.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I de tidigare åldrarna gör lärarna, med stöd av speciallärare och specialpedagoger, kontinuerliga bedömningar och diagnostiska tester. Enligt rektorn har måluppfyllelsen i läsning ökat markant de senaste åren, medan resultaten i matematik behöver förbättras.

I de nationella proven för årskurs 5, vårterminen 2004, är det 5 elever av 37, vilket innebär 13 procent, som inte klarar nivån för godkänt. I kvalitetsredovisningen säger rektorn att kartläggningar och "screeningar" i svenska genomförs två gånger per år med alla elever i årskurs 4 och att matematikdiagnoser görs

varje år med alla elever i årskurserna 4-6. Vilka resultat diagnoserna visar framgår dock inte.

Enligt de meritvärden som finns tillgängliga i officiell statistik uppvisar eleverna i årskurs 9 vid Ljustadalens skola nästan samma resultat som genomsnittet i kommunen, 198,5 poäng jämfört med 199,2 (riksgenomsnittet 205,4). Andelen elever som är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan är 84,6 procent. Motsvarande andel i Sundsvalls kommun är 87 procent och för riket 89,3 procent. Enligt rektorn har andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan ökat år 2004 till 86,8 procent. Skillnader mellan flickors och pojkars resultat visar att flickorna i genomsnitt har bättre resultat än pojkarna. Elever med utländsk bakgrund har lägre meritvärden än elever med svensk bakgrund. I samtal med rektorn framgår att skolan inte reflekterat över skillnaderna eller analyserat elevernas resultat.

Vid inspektionstillfället framfördes kritik mot lärares betygsättning och elever menade att den inte alltid var objektiv och rättvis. Diskussioner kring mål och betygsriterier förs i lärarnas ämnesgrupper för de äldre eleverna, men arbetet behöver enligt rektorn och lärare utvecklas. Vid besöket framkommer att eleverna till viss del känner till målen för utbildningen.

Det är stor spridning mellan eleverna när det gäller lusten att lära. Det är framför allt elever i årskurserna 4-6 som uttrycker att de saknar motivation.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin och fungerar bra enligt elever, personal och föräldrar. En del föräldrar till elever i årskurserna 4-6 uttrycker dock missnöje med utvecklingssamtalen. I samband med utvecklingssamtalen används de individuella utvecklingsplanerna av allt fler lärare. De äldre eleverna är dock inte medvetna om begreppet individuella utvecklingsplaner och hur sådana används. Skolan arbetar med portfolio. De yngre eleverna har sin egen portfolio i klassrummet och visar stolt upp den.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Ljustadalens skola uppnår godtagbara resultat då det gäller elevernas kunskaper. Det fortsatta arbetet med att öka måluppfyllelsen för eleverna och diskussionerna kring likvärdighet vid bedömning och betygsättning, är angelägna förbättringsområden.

Skolan behöver utveckla rutiner för att kontinuerligt följa upp och analysera elevernas resultat och måluppfyllelse. Att utveckla alla elevers lust att lära är också ett angeläget förbättringsområde.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Ljustadalens skola finns ett handlingsprogram mot mobbning, men det tar inte upp det vidare begreppet kränkande behandling. Personalen säger att arbetet mot mobbning mer liknar konfliktlösning eftersom man tar tag i problem direkt, innan det hunnit gå så långt som till mobbning. Skolans rutiner vid mobbning är tydliga och väl kända, men eleverna uppger sig inte känna till det program mot mobbning som finns på skolan. Elever, föräldrar och personal är dock nöjda med arbetet som görs för att motverka mobbning.

Ljustadalens skola arbetar med olika projekt som till exempel "Fair play" om våld, mobbning, rasism och droger. De äldre eleverna har "teambuilding-vecka" i början av terminen för att lära känna varandra och prata om etik och regler. Inom projektet samarbetar skolan med brottsofferjouren, polisen, socialtjänsten med flera.

De yngre eleverna i "Storskolan" arbetar framgångsrikt med pojk- och flickgrupper där man bland annat tränar konflikthantering.

Samverkan med föräldrarna sker, förutom genom utvecklingssamtal och föräldramöten, genom skolrådet som också är uppdelat i flera så kallade stadieråd. Stadierådet för "mellanstadiet" är nedlagt, men planer finns på att försöka starta upp det igen. I skolrådet finns representanter för föräldrar, personal och skolledning. Både föräldrar och personal uttrycker att intresset från föräldrarnas sida är lågt när det gäller att engagera sig i skolrådet. Rådet fungerar mest som en informationskanal.

Trivsel- och ordningsregler finns. De togs fram för några år sedan genom att elever, föräldrar och personal tillsammans diskuterade och beslutade om vad som skulle gälla. Det innebär att eleverna i dag inte tycker att de varit med och tagit fram reglerna, utan att det är personalens regler. Trots det följer de flesta reglerna som också upplevs som bra regler.

Det finns många rastvakter ute bland de yngsta barnen och de syns bra i sina neonfärgade västar.

Handlingsplan för introduktion och övergång mellan Gångvikens skola och Ljustadalens skola finns och fungerar enligt personalen bra. Det samma gäller övergången mellan förskola och förskoleklass.

Elev- och skolhälsovård finns i form av ett tvärvetenskapligt team, TVT, och ett operativt team, OPT. I TVT ingår rektorerna för Ljustadalens skola och Gångvikens skola, skolsköterska, kurator, psykolog, specialpedagoger och de två lektorer som finns i skolan. Syftet med detta tvärvetenskapliga team, som träffas en gång per månad, är att diskutera övergripande utvecklingsfrågor för verksamheten. Att utifrån en helhetssyn fundera över hur man genom att förändra lärmiljön, inte eleven, kan hjälpa barn i behov av särskilt stöd.

Det operativa teamet, ett för förskoleklass – årskurs 3, och de särskilda undervisningsgrupperna och ett för årskurserna 4-9, består av skolsköterska, specialpedagog skolledare och kurator. Syftet med OPT är att hjälpa till med konkreta ärenden, handleda, vara ett stöd för pedagogerna och besluta om åtgärder för att hjälpa barn i behov av särskilt stöd.

Enligt personalgrupperna prioriteras arbetet med värdegrundsfrågor. Exempel som tas upp är samtal kring etik och konfliktlösning i kill- och tjejgrupper, lik-

som arbetet med projektet ”Fair Play”. Rektorerne lyfter fram att de stävar efter att arbeta enligt ett inkluderande synsätt, men att de kommit olika långt i arbetet med att utveckla ett främjande synsätt inom skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete kring arbetsmiljö och delaktighet till övervägande delar håller god kvalitet. Hela skolans samsyn kan dock utvecklas ytterligare så att den omfattar all personal.

Arbetet med att skapa delaktighet kring skolans trivselregler bör följas upp och förankras bättre hos både elever, personal och föräldrar. Handlingsprogrammet mot mobbning bör också omarbetas så att det täcker det vidare begreppet kränkande behandling.

Både det formella och det informella elevinflytandet i klassrumssituationen behöver utvecklas och göras mer likvärdigt inom verksamheten. Syftet med klassråd, elevråd och skolråd bör tydliggöras och få stöd.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Ljustadalens skola har en hälsoprofil. Det innebär att skolan försöker ha ett helhetsperspektiv på allt som görs i skolan. Både den fysiska och psykiska hälsan ska stå i fokus när det gäller lärmiljön. Detta kommer bland annat till uttryck genom att framför allt de yngre eleverna rör på sig mer än tidigare. Det finns inte heller någon godisförsäljning och inga håltimmar i skolan. Stress försöker man undvika genom att endast ha tre lärarledda lektioner per dag för de äldsta eleverna.

Ljustadalens skola har flera olika arbetsplaner eller ”utvecklingsplaner”. En gäller för förskoleklass till och med årskurs 3, en för årskurserna 4-6, en för årskurserna 7-9 och ytterligare en för särskolan och de särskilda undervisningsgrupperna. Utvecklingsplanernas innehåll utgår från nationella mål och riktlinjer. Vissa delar är gemensamma för hela skolan. Det gäller till exempel värdegrund, kunskaper och färdigheter, barn i behov av särskilt stöd, kultur och kompetensutveckling. De olika arbetslagen har också egna arbetsplaner om bland annat samarbetsformer och arbetssätt (F-3), elevinflytande och klassråd (4-6), problembaserat lärande (7-9) och ökade kunskaper om funktionshinder (särskolan och särskilda undervisningsgrupper). Planerna har utarbetats av personalen. Elever och föräldrar har liten eller ingen kännedom om dem.

Arbetet med individuella utvecklingsplaner har kommit olika långt. Vid utvecklingssamtalen förs samtal om dessa utvecklingsplaner. De flesta av föräldrarna och eleverna är nöjda med samtalen.

Arbetsplan för arbetsgång vid elevvården finns och fungerar bra. Det finns sex speciallärare och två specialpedagoger anställda vid skolan. För elever i behov av särskilt stöd upprättas åtgärdsprogram. Undervisningen sker i mindre grupper eller genom att speciallärare arbetar med enskilda elever. Vid skolan finns också en resursklass med fyra elever. Upptagningsområdet är distriktet. Verksamheten är till för elever med fastställd diagnos.

Elever med olika slags funktionshinder finns i skolan och miljön är anpassad på olika sätt för att tillgodose deras behov. Integrering av elever från de särskilda undervisningsgrupperna förekommer i olika omfattning beroende på elevens behov. De integrerade eleverna blir väl bemötta. Särskolan fungerar väl. Elever och personal trivs bra. Lokalerna ger goda möjligheter att individualisera undervisningen utifrån elevernas förutsättningar och behov. Den samlade kompetensen ger personalen styrka och stöd i arbetet.

När det gäller arbetssätt och arbetsformer strävar skolan efter att ge eleverna ansvar och inflytande över sitt arbete. Hur långt personalen har kommit i dessa ambitioner varierar. Längst har man kommit med de äldre eleverna.

Många elever i årskurserna 4-6 uttrycker bristande engagemang och motivation i sitt lärande. Arbetssätt och innehåll under lektionerna utformas ofta av läraren själv utan elevernas medverkan.

I årskurserna 7-9 sker undervisningen i olika grupper utifrån elevens mål och intressen. En del av undervisningstiden kallas för "satsad tid". Syftet är att alla elever skall kunna nå kursmålen i framförallt svenska, engelska och matematik.

Eleverna har traditionella lektioner på förmiddagarna och på eftermiddagarna har de "satsad tid". Hälften av undervisningstiden används till "satsa". Eleverna planerar vad de ska använda denna tid till utifrån behov och önskemål, med hjälp av handledaren. Personal och eleverna är överens om att detta arbetssätt har ökat elevernas motivation och lust att lära. Lärare i de olika ämnena finns tillgängliga i ämnesklassrum dit eleverna går och arbetar. En del elever behöver och får mer hjälp än andra med att planera och genomföra eftermiddagarna. Eleven träffar sin mentor flera gånger varje dag. Utvärdering sker i loggböcker och eleverna har blivit duktiga på att både planera och utvärdera. Loggböckerna skickas hem en gång i veckan för att föräldrarna ska bli mer delaktiga i hur det går för deras ungdomar. För att minimera förstörelse och mobbning innehåller schemat för de äldre eleverna inga håltimmar.

I engelska och matematik är undervisningsgrupperna nivågrupperade utifrån hur lärarna bedömer elevens kunskapsnivå. Personal och rektorn menar att grupperna är flexibla, men enligt eleverna tenderar grupperna att bli permanenta. I engelska finns tre grupper i olika storlekar. Lärarna cirkulerar och ansvarar för var sin grupp i olika perioder. De samarbetar också kring betygssättningen.

De äldsta eleverna har tillgång till en skolvårdinna som ansvarar för elevkafeterian i uppehållsrummet. Hon har också som uppgift att på morgonen ringa hem till de elever som inte är i skolan och inte är sjukanmälda. Systemet fungerar bra och har inneburit att närvaron ökat. Både elever, lärare och föräldrar är mycket nöjda med verksamheten i de äldre årskurserna.

”Ljustamodellen” är ett språkprojekt som bygger på läsinlärningsmetoder från Kanada och Nya Zeeland, Whole Language och Reading Recovery. Genom projektet har läskunnigheten bland de yngre barnen ökat.

”Pilbågen” är ett samarbetsprojekt för ökad måluppfyllelse mellan Ljustadalens och Gångvikens skolor med syfte att skapa en röd tråd i kursplanerna från årskurs 1-9. Några resultat av projektet har man inte hunnit se eftersom det påbörjades under våren 2004. Personalen ser positivt på projektet och de kommer att arbeta vidare med att färdigställa planerna under kommande studiedagar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans pedagogiska verksamhet och undervisning i stort håller god kvalitet. Verksamheten för elever i årskurserna 4-6 kan dock förbättras så att arbetssätt och arbetsformer erbjuds i varierande former och elevernas möjlighet till delaktighet ökas.

Det är också angeläget att undervisningsgrupperna i engelska och matematik för eleverna i årskurserna 7-9 är flexibla och tillfälliga och att eleverna upplyses om att de kan byta grupp om och när de vill.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Det finns två rektorer som båda arbetar heltid vid Ljustadalens skola. Rektorerna har också ansvar för var sin förskola. Den ena rektorn är arbetsledare för förskoleklass – årskurs 3, särskola, de särskilda undervisningsgrupperna samt en förskola. Det innebär ett personalansvar för 60-65 personer. Den andra rektorn ansvarar för årskurserna 4-9 samt en förskola, vilket innebär personalansvar för cirka 50 personer. Något administrativt stöd finns inte. Personalen för de yngre eleverna träffar sin rektor nästan varje dag. Hon är oftast med på de morgonmöten personalen har varje morgon i ”Lillskolan”.

Lärarna är organiserade i arbetslag och de flesta arbetslag har en arbetslagsledare som rektorerna träffar en gång i veckan.

Arbetsplatsträffar har personalen en gång i månaden. Årskurserna 4-9 har sina träffar på dagtid, medan förskoleklassen – årskurs 3, fritidshem, särskolan och de särskilda undervisningsgrupperna träffas på kvällstid. Personalen upplever att skolan inte utgör en, utan två skolor med varsin rektor. Övergångarna inom organisationen med yngre och äldre elever behöver utvecklas.

Rektorerna träffar distriktschefen två gånger i månaden. Samarbetet är bra och bygger på en öppen dialog. Inom distriktet är skolan en del av det så kallade fastlandsteamet där Gångvikens och Ljustadalens rektorsområden ingår. I tea-

met ingår förutom rektorerna två beteendevetare. Teamet träffas oftast två dagar i månaden för att diskutera gemensamma frågor.

Utvecklingsplanerna (arbetsplanerna) utvärderas i slutet av läsåret och bildar underlag för kvalitetsredovisningen. Rutinerna för utvärderingarna håller på att utvecklas och personalen ska börja utvärdera varje månad för att få en bättre överblick och kunna vidta eventuella åtgärder. De uttrycker också att det är önskvärt att inte spara allt till slutet när alla är trötta.

Respektive rektor skriver sin egen kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningarna följer centralt upprättade rubriker som också är kopplade till utvecklingsplanerna. Redovisningarna är trots det sinsemellan olika, vilket medför att det är svårt att jämföra dem. Detta bidrar ytterligare till att skolan uppfattas som två olika skolor. All personalen upplever inte att kvalitetsredovisningen är ett viktigt levande instrument i skolan. Alla känner sig inte heller delaktiga i kvalitetsarbetet. Elever och föräldrar har ingen kännedom om kvalitetsredovisningen. Rektorerna diskuterar kvalitetsredovisningen med distriktschefen. Återkoppling från förvaltningschef till skolan förekommer inte. Rektorerna uttrycker att arbetet med kvalitetsredovisning behöver utvecklas inom alla nivåer i kommunen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning och ledning i många avseenden håller en god kvalitet.

Rektorernas arbetssituation för att klara sitt uppdrag som pedagogiska ledare är dock ett viktigt förbättringsområde. Rektorn kan rimligen inte vara väl förtrogen med så många olika verksamheter och samtidigt hinna med att vara ansvarig personalchef för så många underställda arbetstagare.

Kvalitetsarbetet behöver också utvecklas så att hela skolan har gemensamma rutiner och dokument såsom arbetsplan och kvalitetsredovisning.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Skolan informerar föräldrarna om skolans verksamhet och elevernas rättigheter och skyldigheter genom föräldramöten, skolråd, utvecklingssamtal, veckobrev, loggböcker och informationsmaterial. Vid inspektionen framkommer att föräldrar till elever i de tidigare årskurserna och de äldre årskurserna är mycket nöjda med skolans information, medan en del föräldrar till eleverna i årskurserna 4-6 önskar att utbytet av information skulle fungera bättre.

Numera börjar eleverna med ett nytt modernt språk i årskurs 7. Tidigare genomfördes det i årskurs 6 tillsammans med eleverna från Gångvikens skola. Eleverna kan välja mellan spanska, tyska eller franska. Som alternativ kan de också välja engelska och/eller svenska. Eleverna får dock inte byta språk om de vill eller välja bort sitt språk.

Eleverna har elevens val en gång per vecka (60 minuter) i årskurserna 4-6. Eleverna väljer från gång till gång vad de vill göra. De kan välja mellan exempelvis matematik, svenska, körsång och bibliotek. Några elever erbjuds dataundervisning och för dem som behöver finns förstärkt idrott. Lärarna diskuterar hur elevens val kan organiseras i fortsättningen. I årskurserna 7-9 är utrymmet för elevens val flyttat till "satsatiden", men eleverna känner inte till begreppet. I årskurserna 1-3 finns inget elevens val och flera lärare känner inte heller till begreppet.

Förskolverksamhetens och skolans inskolningar följer fungerande rutiner och utarbetade handlingsplaner. Föräldrarna är insatta och informeras kontinuerligt. De är dock inte delaktiga i diskussioner om grupp- och klassindelning.

Funktionshindrade elever har lika tillgång till utbildning eftersom lokalerna är anpassade efter deras behov.

För barn i behov av särskilt stöd finns tillgång till stöd i mindre grupper, hjälp av speciallärare/specialpedagog eller möjlighet till placering i särskild undervisningsgrupp. Särskilda undervisningsgrupper finns med både distriktet och kommunen som upptagningsområde. Dessa verksamheter tar emot elever med fastställd diagnos. Rutiner för placering i särskilda undervisningsgrupper finns. Verksamheterna fungerar bra. Personalen säger att övergången till gymnasieskolan sker smidigt och att samarbetet är bra mellan de olika verksamheterna.

Av de 47 elever som 2003 var berättigade till modersmålsundervisning deltog 23 stycken.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att utbudet av utbildning vid Ljustadalens skola inte är godtagbart.

Skolan erbjuder inte elevens val till alla elever och alla elever eller personal känner heller inte till begreppet elevens val, vilket skolan måste åtgärda.

Elever som läser moderna språk får inte byta eller välja bort språkvalet, vilket de har rätt att göra.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Det finns cirka 75 lärare vid skolan. Lärartätheten är god och flertalet lärare har föreskriven utbildning. Personalomsättningen har varit hög, men är nu lägre. De yngre eleverna, förskoleklass – årskurs 3 har god tillgång till personella re-

surser. I varje klass arbetar personal från fritidshemmen på förmiddagarna tillsammans med lärare. I årskurserna 4-6 finns inte lika mycket personal, varje klass har en lärare. Årskurserna 7-9 är organiserade i handledargrupper. En lärare är handledare för 10-12 elever.

Personalen i särskolan och de särskilda undervisningsgrupperna utgör ett arbetslag med en samlad kompetens som ger dem goda förutsättningar att göra ett gott arbete.

Kompetensutvecklingen styrs av kommunens, skolans och individens behov. För skolans behov är projektet Pilbågen för närvarande ett prioriterat kompetensutvecklingsområde. Det handlar om att skriva lokala kursplaner som ska fungera som en "röd tråd" i både Ljustadalens och Gångvikens skola. Läsinlärning är ett annat prioriterat område. Personalen anser att den ekonomiska ramen för kompetensutveckling är för låg. Skolledarna har börjat upprätta kompetensutvecklingsplaner på arbetslagsnivå.

Lokalerna är väl tilltagna och det finns gott om utrymmen som exempelvis grupprum, speciellt för de äldre eleverna. För de yngre eleverna i Lillskolan saknas tillgång till liknande grupprum. Lokalerna är nyrenoverade och ger ett ljust och fräscht intryck.

Både elever och lärare tycker att tillgången till läromedel borde vara bättre. Störst är behovet hos de äldsta eleverna. Personalen önskar mer resurser till läromedel. Till de yngre eleverna tillverkar lärarna mycket eget material eftersom de inte har råd att köpa nytt. De äldre eleverna har inte böcker i de naturorienterande ämnena till alla elever, vilket innebär att de får turas om att använda dem samt att eleverna får mycket stenciler.

Datasal finns liksom tillgång till viss datasupport.

Ett nytt kommundelsbibliotek, med en anställd skolbibliotekarie, ligger centralt vid entrén i skolans lokaler.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgängliga resurser ger skolan goda förutsättningar att nå de nationella målen. Tillgången till läromedel kan dock förbättras.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Ljustadalens skola övergripande är av god kvalitet. Särskilt framhålls den positiva utveckling som kunnat ses i skolan de senaste åren när det gäller trivsel och arbetsmiljö, samt arbetet med att utifrån en helhetssyn på eleven försöka skapa så goda lärmiljöer som möjligt.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- elevernas insikt om och möjligheter till ett demokratiskt förhållningssätt bör förbättras,
- samsynen och delaktigheten kring skolans trivselregler bör förbättras,
- alla elevers lust att lära bör tas tillvara och förstärkas,
- arbetet med ökad måluppfyllelse för eleverna i årskurs 5 och 9 bör fortsätta,

- likvärdighet avseende betyg och bedömning bör förbättras,
- kursmål och betygskriterier för eleverna bör tydliggöras,
- analys och resultatuppföljning av elevernas måluppfyllelse bör förbättras,
- skolans samsyn bör förstärkas så att den omfattar all personal,
- handlingsprogrammet mot kränkande behandling behöver revideras,
- elevinflytandet behöver förstärkas,
- en mer aktiv roll för samverkansorgan som klassråd, elevråd och skolråd bör utvecklas,
- villkoren för nivågruppering i engelska och matematik i årskurserna 7-9 måste tydliggöras,
- rektors pedagogiska ledarskap behöver förbättras,
- arbetet med kvalitetsredovisning behöver samordnas och utvecklas,
- elevens val bör tydliggöras för alla elever och personal samt
- tillgång på läroböcker bör förbättras.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elever som läser moderna språk får inte byta eller välja bort språkvalet (2 kap.17-18 §§ grundskoleförordningen).
- Skolan erbjuder inte elevens val till alla elever (2 kap.19-20 §§ grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2005-06-20

Umeå

Ulrika Svedmark

Lena Ålander